

5.2.2024

ÁLLÁSFOGLALÁSI INDÍTVÁNY

benyújtva a Tanács és a Bizottság nyilatkozatait követően
az eljárási szabályzat 132. cikkének (2) bekezdése alapján
a választásokat követően Szerbiában kialakult helyzetről
(2024/2521(RSP))

**Viola von Cramon-Taubadel, Jordi Solé, Henrike Hahn, Francisco
Guerreiro, Tineke Strik, Bronis Ropé, Gwendoline Delbos-Corfield,
Nicolae Ștefănuță, Ignazio Corrao**
a Verts/ALE képviselőcsoport nevében

**Az Európai Parlament állásfoglalása a választásokat követően Szerbiában kialakult helyzetről
(2024/2521(RSP))**

Az Európai Parlament,

- tekintettel az egyrészt az Európai Közösségek és tagállamaik, másrészt a Szerb Köztársaság között létrejött, 2013. szeptember 1-jén hatályba lépett stabilizációs és társulási megállapodásra¹,
  - tekintettel a Velencei Bizottságnak és az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának (ODIHR) a szerbiai demokratikus intézmények működését szabályozó alkotmányos és jogi keretről szóló, 2022. december 15-i közös véleményére,
  - tekintettel a Szerbiáról szóló korábbi állásfoglalásaira, különösen a Bizottság Szerbiáról szóló, 2022. évi jelentéséről szóló 2023. május 10-i állásfoglalására²,
  - tekintettel „A 30 éves koppenhágai kritériumok – az EU bővítési politikájának továbbfejlesztése” című, 2023. december 13-i állásfoglalására³,
  - tekintettel a nemzetközi választási megfigyelő misszióknak a szerbiai előrehozott parlamenti választásokról szóló, 2023. december 17-i, előzetes megállapításait és következtetéseit tartalmazó nyilatkozatára,
  - tekintettel eljárási szabályzata 132. cikkének (2) bekezdésére,
- A. mivel a 2023. májusi Belgrádban és Mladenovac közelében történt tömeges lövöldözéseket követően „Szerbia az erőszak ellen” jelszóval Szerbia-szerte tömeges tüntetéseket szerveztek; mivel e tiltakozások fényében Aleksandar Vučić, Szerbia elnöke bejelentette, hogy 2023. december 17-én előrehozott parlamenti választásokat tartanak; mivel 2023. december 17-én 65 városban és településen – köztük Belgrádban – helyi választásokra, valamint vajdasági tartományi parlamenti választásra is sor került;
- B. mivel 2012 óta Szerbiában egy kivétellel minden parlamenti választás előrehozott választás volt; mivel kevesebb mint négy év alatt ez volt a harmadik parlamenti választás;
- C. mivel a 2023. december 17-i szerbiai előrehozott parlamenti választások megfigyelésére nemzetközi választási megfigyelő missziót (I-EOM) küldtek; mivel ez a küldöttség az ODIHR-ből, az EBESZ Parlamenti Közgyűléséből, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűléséből és az Európai Parlamentből állt;
- D. mivel az I-EOM előzetes megállapításait és következtetéseit tartalmazó nyilatkozat kiemelte, hogy „a december 17-i előrehozott parlamenti választásokat, bár technikailag

¹ HL L 278., 2013.10.18., 16. o.

² HL C, C/2023/1065., 2023.12.15., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1065/oj>.

³ Elfogadott szövegek, P9_TA(2023)0471.

jól bonyolították le, és a szavazóknak politikai alternatívákat kínáltak, az elnök döntő részvétele uralta, ami a kormányzó párt rendszerszintű előnyeivel együtt igazságtalan feltételeket teremtett”;

- E. mivel a választások éjszakája óta a „Szerbia az erőszak ellen” elnevezésű ellenzéki koalíció tömeges tüntetéseket szervezett Szerbiában, felszólítva a választási eredmények megsemmisítésére; mivel az ellenzék tagjai a választások megsemmisítését követelték az Alkotmánybíróság előtt;
  - F. mivel a kampányt túlnyomórészt Vučić hivatalban lévő elnök uralta, aki annak ellenére, hogy nem volt jelölt e választásokon, központi szerepet játszott a napi kampányban a Szerb Haladó Párt (SNS) által tartott rendezvényeken való erőteljes részvétel, televíziós kampánymegjelenések és pártanyagok révén, ezáltal visszaélve az elnöki hivatallal, és jogtalan előnyt biztosítva pártja számára; mivel az SNS által vezetett listát Vučić elnökről nevezték el, ami sérti a Szerb Köztársaság államegysége képviselőjének alkotmányos elvét;
  - G. mivel 2023. december 19-én Josep Borrell, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és Várhelyi Olivér szomszédságpolitikáért és bővítésért felelős biztos közös nyilatkozatot adott ki a szerbiai parlamenti választásokról, amelyben aggodalommal állapították meg, hogy a választási folyamat kézzelfogható javulást és további reformokat igényel; mivel Borrell, a Bizottság alelnöke/az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és Várhelyi biztos azt is kijelentették, hogy elvárják, hogy az illetékes nemzeti hatóságok átlátható módon nyomon kövessék a szabálytalanságokról szóló hiteles jelentéseket, beleértve a belgrádi és más helyhatósági választásokkal kapcsolatos állításokat is, és felszólították a szerb politikai vezetést, hogy biztosítson konstruktív és inkluzív párbeszédet a politikai spektrum egészében;
  - H. mivel a 2023. évi „Szabadság a világban” index szerint Szerbia „részben szabad” országnak minősül;
  - I. mivel Szerbia 2012 óta uniós tagjelölt ország; mivel az EU-hoz való csatlakozás érdekében alapuló folyamat, amelyben minden tagjelölt országnak teljesítenie kell a koppenhágai kritériumokat, különösen az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság teljes körű tiszteletben tartását garantálókat;
1. mély aggodalmát fejezi ki a nemzetközi és belföldi választási megfigyelők által a 2023. december 17-én Szerbiában tartott parlamenti, tartományi és helyhatósági választásokkal kapcsolatban bejelentett súlyos szabálytalanságok miatt; úgy véli, hogy ezek a választások nem tekinthetők szabadnak és tisztességesnek; aggodalmát fejezi ki a szerbiai választások integritását veszélyeztető, széles körben elterjedt és szisztematikus csalások miatt;
  2. felhívja az EBESZ-t, az Európa Tanácsot és a Bizottságot, hogy haladéktalanul indítsanak független nemzetközi vizsgálatot a szerbiai parlamenti, tartományi és helyi választások ügyében, különös tekintettel a belgrádi városi közgyűlési választásokra, egyértelmű határidővel, de legkésőbb az ODIHR I-EOM végleges jelentésének közzétételéig; hangsúlyozza, hogy e vizsgálat eredményeiről jelentést kell tenni a Parlamentnek; felhívja az EU-t és a tagállamokat, hogy mindaddig ne ismerjék el a választások eredményeit, amíg le nem zárul a választási szabálytalanságok független és

teljes körű kivizsgálása; támogatja, hogy e nemzetközi vizsgálat részeként a Parlament részvételével haladéktalanul indítsanak eseti tényfeltáró missziót Szerbiába;

3. felhívja a szerb hatóságokat, hogy további késedelem nélkül maradéktalanul hajtsák végre az ODIHR és a Velencei Bizottság régóta fennálló ajánlásait; várakozással tekint az ODIHR I-EOM végleges jelentése elé, de sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a korábbi választások függőben lévő ajánlásaival nagyrészt nem foglalkoztak; sürgeti Szerbiát, hogy hajtsa végre a Velencei Bizottság és az ODIHR 2022. december 15-i, a szerb demokratikus intézmények működését szabályozó alkotmányos és jogi keretről szóló közös véleményében foglalt ajánlásokat; ennek fényében felszólítja Szerbiát, hogy hozzon széles körű intézkedéseket a hivatali és állami forrásokkal való visszaélés megelőzése érdekében, beleértve az ilyen gyakorlatok részletes szabályozását, valamint a megfelelés, a végrehajtás és a szankciók egyértelmű mechanizmusait;
4. komoly aggodalmának ad hangot a választók nagyarányú, szervezett regisztrálásáról szóló beszámolók miatt, amelynek során Szerbiából vagy a szomszédos országokból, például Bosznia-Hercegovinából (nevezetesen a Boszniai Szerb Köztársaságból) származó több ezer „fantomszavazót” más szerb települések fiktív címekre regisztrálnak abból a célból, hogy befolyásolják a helyhatósági választások eredményeit; megjegyzi, hogy az ilyen gyakorlatok jogellenesek, és felhívja az igazságügyi hatóságokat, hogy vizsgálják ki ezeket az állításokat; felszólít az egységes választói névjegyzék gyors felülvizsgálatára, valamint a helyhatósági választásokon való szavazáshoz szükséges, a tartózkodására vonatkozó minimumkövetelmény bevezetésére annak érdekében, hogy a jövőben elkerülhetők legyenek az ilyen visszaélések;
5. elítéli az eredmények hiányát a választási büncselekmények büntetőeljárás alá vonása és szankcionálása tekintetében, beleértve a polgárok aláírásának jelöltség céljából történő meghamisítására vonatkozó súlyos vádakat, a választói névjegyzék és a szavazati jogok jogellenes manipulálását, a polgárokkal és a jelöltekkel szembeni nyomást és megfélemlítést, a választási kampányt terhelő korrupciót, klientizmust, valamint a polgárok adataival való jogellenes és törvénytelen visszaéléseket, az állami hivatalokkal és erőforrásokkal való visszaéléseket, amelyek különösen hangsúlyosak voltak e választások során, valamint a hatékony mechanizmusok hiányát annak megakadályozására, hogy a hivatalban lévők tisztességtelen intézményi előnyhöz jussanak a választások során;
6. riasztónak tartja azokat a gyakorlatokat, amelyek a versenyfeltételeket a hivatalban lévők számára tették kedvezővé, beleértve a szerb elnök a kampány előtti és alatti nyilvános szerepléseinek túlsúlyát, valamint az elnöki intézmény, az állam és a hatalmon lévő politikai párt közötti határvonal általános elmosódását, amely közvetlenül sérti a nemzetközi normákat és az 1990. évi koppenhágai dokumentum 5.4. pontját;
7. sürgeti a szerb hatóságokat, hogy a Velencei Bizottság 2022. decemberi véleményével összhangban haladéktalanul tegyék meg a szükséges intézkedéseket az olyan jogellenes magatartások megszüntetése érdekében, mint a választók megfélemlítése és a szavazatvásárlás, és kezeljék a szavazóhelyiségek kialakításával kapcsolatos rendszerszintű hiányosságokat, amelyek túlzásfokozáshoz, a szavazás titkosságának számos megsértéséhez, csoportos szavazáshoz és családi szavazáshoz vezetnek;

hangsúlyozza, hogy a médiafigyelő szervek, például az elektronikus médiát szabályozó hatóság (REM) és a politikai finanszírozás ellenőrzéséért felelős szervek – többek között a korrupció megelőzésével foglalkozó ügynökség – hatékonyságát nemcsak jogszabályban, hanem a gyakorlatban is biztosítani kell; kéri az egységes választói névjegyzék független ellenőrzését a választói jegyzékek pontatlanságainak kezelése érdekében;

8. felhívja a szerb hatóságokat annak biztosítására, hogy elegendő demokratikus garancia álljon rendelkezésre a következő rendes helyhatósági választások 2024-ben való megtartásához, valamint a jövőbeli választásokhoz; kiemeli, hogy elfogadhatatlan, hogy Szerbia uniós tagjelölt országként nem felel meg az alapvető európai és nemzetközi demokratikus normáknak;
9. felhívja a Bizottságot, hogy bízson meg egy független szakértőkből álló csoportot, hogy készítsen átfogó jelentést a jogállamisággal kapcsolatos rendszerszintű szerbiai problémák értékelése és kezelése céljából, az Észak-Macedóniában és Bosznia-Hercegovinában a jogállamiság helyzetéről szóló „Pribe-jelentések” példáját követve;
10. felhívja az EU-t, hogy segítse elő a kormány és az ellenzék közötti belső és érdemi párbeszédet Szerbiában a mély politikai polarizáció jelenlegi légkörének leküzdése érdekében; ebben az összefüggésben úgy véli, hogy a Parlament a legmegfelelőbb intézmény arra, hogy konstruktív és objektív közvetítőként járjon el;
11. hangsúlyozza, hogy mindaddig nem szabad további lépéseket tenni a Szerbiával folytatott uniós csatlakozási tárgyalások során, amíg jelentős javulás nem történik az ODIHR és a Velencei Bizottság kulcsfontosságú ajánlásainak végrehajtásában, valamint amíg sor nem kerül a választások során bejelentett szabálytalanságok alapos bírósági kivizsgálására; felhívja a Bizottságot és a Tanácsot, hogy alkalmazzanak szigorú feltételeket, és haladéktalanul fagyasszák be a szerb kormánynak az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz (IPA III) és más pénzügyi eszközök keretében nyújtott finanszírozást, amennyiben a szerb hatóságok nem hajlandók végrehajtani kulcsfontosságú választási ajánlásokat;
12. hangsúlyozza a gyülekezési szabadság tiszteletben tartásának és fenntartásának fontosságát; ezzel összefüggésben elítéli a választási csalás ellen tiltakozó békés tüntetőkkel szembeni rendőri erőszak aránytalan alkalmazását; aggodalmát fejezi ki azon állítások miatt, amelyek szerint provokátorok szivárogtak a tiltakozók közé, hogy a rendőrség beavatkozását váltsák ki; szilárd támogatásáról biztosítja Szerbia polgárait az európai és demokratikus jövőért folytatott küzdelmükben;
13. elismerését fejezi ki a Kutatással, átláthatósággal és elszámoltathatósággal foglalkozó központ (CRTA) és a Szabad Választások és Demokrácia Központja (CESID) hazai megfigyelőinek munkájáért; elítéli a CRTA-megfigyelők elleni támadásokat a választás napján, amikor egy Odžaciban található szavazóhelyiségben potenciális választási csalást figyeltek meg; sürgeti a szerb hatóságokat, hogy tegyenek meg minden szükséges lépést olyan feltételek megteremtése érdekében, amelyek lehetővé teszik a nemzeti és nemzetközi választási megfigyelők számára, hogy hatékonyan végezzék munkájukat, és védjék meg őket minden olyan erőszakkal, fenyegetéssel, megtorlással, hátrányos megkülönböztetéssel, nyomásgyakorlással vagy más önkényes fellépéssel

szemben, amely az ENSZ emberijog-védőkről szóló nyilatkozatában (Emberi Jogi Bizottság, 2000/61. sz. határozat) meghatározott jogaik és szabadságaik jogszerű gyakorlásának következménye;

14. aggodalmát fejezi ki a polgárok bizonyos kategóriái lakcímének inaktívvá tétele miatt – többek között Belgrádban és Dél-Szerbiában – , ami megfosztja őket a szavazati joguktól; felhívja az illetékes hatóságokat, hogy haladéktalanul orvosolják a választójog súlyos megsértésének ezen eseteit;
15. elítéli az újságírók, az emberijog-védők és a civil társadalmi aktivisták ellen – egyes esetekben kormányzati tisztviselők által – elkövetett támadásokat, lejárató kampányokat és zaklatásokat, különösen a választások előtt;
16. sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a kampányidőszak erősen polarizált volt, és azt gyújtogató retorika, verbális támadások, gyűlöletbeszéd és az ellenfelek személyes lejáratása jellemezte;
17. sajnálatát fejezi ki a szerbiai médiakörnyezet aggasztóan alacsony minősége és a nagy mennyiségű dezinformáció miatt; aggodalommal állapítja meg, hogy a kormány számos médiaorgánumot befolyásol vagy ellenőriz, ami a kampány során egyenlőtlen versenyfeltételeket eredményezett az ellenzéki jelöltek számára; sajnálatát fejezi ki a kormánypárti médiaorgánumok által a kritikus újságírók ellen indított támadások miatt;
18. aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az elektronikus médiára, valamint a nyilvános tájékoztatásra és a médiára vonatkozó új jogszabályok ellenére a médiában romlottak a körülmények és csökkent a pluralizmus; különösen aggódik amiatt, hogy az elektronikus médiát szabályozó hatóság (REM) szándékosan elhanyagolta az új médiajogszabályok szerinti kötelezettségeit, és a kampányidőszakban teljesen passzív megközelítést alkalmazott, olyannyira, hogy számos jelentést figyelmen kívül hagyott, amely a választások során a média törvénytörő eljárásairól számolt be;
19. sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a nők továbbra is alulreprezentáltak a legmagasabb rangú választott pozíciókban, és hogy a 18 listából csak kettőt vezettek nők; sajnálja, hogy a kampány során alig foglalkoztak a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdésekkel; hangsúlyozza, hogy további erőfeszítésekre van szükség a nők politikai életben való részvételének előmozdítása érdekében;
20. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást az Európai Tanács elnökének, a Bizottságnak, a Bizottság alelnökének/az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének, a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek, az ODIHR-nek, az EBESZ Parlamenti Közgyűlésének, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének, valamint Szerbia elnökének, kormányának és nemzetgyűlésének.